

Katedra sociálních věd UPa

Sociální antropologie

Protokol o hodnocení bakalářské práce

Posudek vedoucího

Práci předložil(a) student(ka): Barbora Kafková

Název práce:

SITUACE VOLYŇSKÝCH ČECHŮ V KONTEXTU SOUČASNÉ POLITICKÉ KRIZE NA UKRAJINĚ

Vedoucí práce: PhDr. Michal Tošner, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE (*uved'te, do jaké míry byl naplněn*):

Jak sděluje titul, cílem práce bylo prostřednictvím terénního výzkumu zachytit situaci volyňských Čechů na Ukrajině v kontextu současné politické krize. Studentka si vytkla cíl prozkoumat, zda v kontextu konfliktu Ukrajinců a ruské menšiny sílí ukrajinský nacionalismus, a zda a jak se tyto nacionalistické tendence projevují ve vztahu k české menšině. Takové téma je bezpochyby relevantní a aktuální a má potenciál na základě výzkumu poskytnout české veřejnosti informace pro poučenější debatu o povaze ukrajinského konfliktu. Cíl práce byl naplněn sice dílčím, ale vcelku uspokojivým způsobem.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (*náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.*):

Studentka v úvodu představuje své téma, avšak nešťastně jej charakterizuje reduktivně jako studium „identity a nacionalismu volyňských Čechů (s. 9). V další části naštěstí toto uvádí na pravou míru. Metodické úvahy nejsou příliš rozpracovány. Délka pobytu byla studentkou značně zredukována a vzorek participantů skrze *snowball sampling* malý. Kromě pozorování a interview použila studentka přístup orální historie a studium pramenů a dokumentů.

Náležitý prostor věnuje historii volyňských Čechů. Zvláštní kapitolu věnuje dění za Druhé světové války, kde kromě formování Svobodovy armády zmiňuje i násilí vůči české menšině, jež připravilo o život desítky volyňských Čechů. Ovšem právě tato zmínka je kamenem úrazu. Násilí je připisováno pouze nacistické nadvládě a není zde zachycena role ukrajinských nacionalistů, resp. banderovců a jejich podíl na uvedených násilnostech. Tato fakta však mají klíčový význam pro povahu meziskupinových vztahů. Kolektivní paměť zachovávající vzpomínku na tyto násilné události přitom může významně ožít v kontextu současného dění. Pojednání o repatriacích pak není až tak nezbytné, kromě jistě relevantního popisu poslední repatriční vlny v návaznosti na poslední konflikt. Z výpovědí krajanů ani z interpretace autorky však není jednoznačné, zda zhruba 140 krajanů využilo repatriace z důvodu ohrožení nebo z důvodu spíše ekonomických. Popis průběhu repatriace je naopak zajímavý a to nejen díky možnosti nahlédnout z perspektivy repatriantů dezorganizovanost procesu ze strany českého státu, ale také díky transakční povaze vyjednávání identit repatriantů, pojímajících sami sebe jako Čechy, zatímco jsou nahlíženi v novém prostředí jako Ukrajinci.

Otázka, zda se příslušníci krajanské menšiny na Ukrajině cítí ohroženi, je pojednána v kapitole zaměřené na hnutí banderovců, které se formovalo za Druhé světové války a opíralo se o nacistickou ideologii a později v kontextu války nezávisle útočilo na všechny menšiny. Konkrétní události ve vztahu k menšině však nejsou v práci zachyceny (např. tzv. Volyňský masakr).

Následují kapitoly, které teoreticky ukotvují antropologický přístup k etnicitě, nacionalismu, identitě a etnickým konfliktům a autorka je selektivně vztahuje ke zkoumanému prostředí. Uváděná pojetí však neproměňuje v metodický sběr a analýzu dat, která by získala v terénu. Přesto je pojednání o banderovcích dnes, resp. zobecnění „banderovců“ na boj všech Ukrajinců za autonomii je dosti výmluvné samo o sobě. Výzkum však podle studentky neprokázal, že by se toto vzepjetí nacionalismu v kontextu tzv. ukrajinské krize projevovalo násilně vůči české menšině, ale je zaměřeno výhradně proti menšině ruské a ruskému vlivu. Autorka následně věnuje pozornost aktuální politické situaci a genezi tzv. ukrajinské krize, kde dílčím způsobem porovnává mediální zprostředkování události a její vnímání z perspektivy volyňských Čechů.

Kapitola 12 je těžištěm vlastního výzkumu. Autorka poutavým způsobem uvádí své dojmy z prvního vstupu do terénu a dojem, který na ni udělala vstřícnost obyvatel a všeobecná chudoba dané oblasti. Jsou zde utříděny úryvky rozhovorů vyjadřujících se k meziskupinovým vztahům a jsou též zachyceny pozorování (např. výskyt smíšených manželství). Také je pojednáno o významu identit v kontextu aktuálního konfliktu, kde na ukrajinské straně konstatuje obecný symbolický příklon k hnutí banderovců i přes nacisticky zabarvenou symboliku. Podle zjištěn výzkumnice však tato identifikace nevede k vyostření meziskupinových vztahů. Symetricky k ukrajinskému prověřuje i nacionalismus volyňských Čechů, kteří konstantně dbají na udržování etnické hranice.

V závěru studentka odpovídá na dvě otázky: Na otázku zda se cítí česká menšina na Ukrajině v kontextu aktuálního dění ohrožena, odpovídá, že cítí nejistotu ohledně budoucího vývoje, ale necítí se aktuálně přímo ohrožena. Na druhou stranu část deklaruje vůli repatriaci. Druhá otázka směřuje na identitu volyňských Čechů, kteří se podle zjištění stále identifikují s českou identitou, avšak ve sňatkových strategiích jsou celkem běžná smíšená manželství. Nakonec se zamýšlí nad problémem současných repatriací a následné adaptace a integrace jak z praktického, tak identitárního hlediska.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Z jazykového hlediska je práce vcelku bez výraznějších chyb. Po stránce grafické je zpracována až na pár míst vcelku náležitě. Celková struktura práce je logická, pouze některá témata jsou řazena nevhodně např. metody v teoriích apod.). Na několika místech se objevuje nekonzistentní způsob odkazování na zdroje (místo pod čarou a v závorkách). Seznam literatury se řídí zvolenou normou. Chybou je však uvádění článků či knih získaných v elektronické podobě z Internetu, jakožto internetových zdrojů. Práce nemá přílohy, což je s ohledem na téma škoda. Celkově práce z formálního hlediska splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Předkládaná práce je pokusem vypořádat se s vysoce aktuálním a společensky relevantním tématem. Studentka prokázala odhodlanost k terénnímu výzkumu v oblasti zasažené politickým konfliktem. Samotné zpracování má jisté rezervy, jak jsem uvedl výše. Z hlediska antropologického výzkumu zde postrádám lepší propojení teorie, metody a analýzy dat. Například mohl být lépe operacionalizován transakční model F. Bartha. Nicméně i tak práce poskytuje vhled jak do dění na Ukrajině, tak do situace volyňských Čechů dnes. Celkově splňuje požadavky na bakalářskou práci a proto ji doporučuji k obhajobě.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

1) Žádám studentku, zda by mohla více přiblížit, k jakým událostem došlo během Druhé světové války ve vztahu mezi menšinou a banderovci.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

Předloženou práci Barbory Kafkové doporučuji k obhajobě a navrhuji ji komisi hodnotit známkou velmi dobře.

Datum: 22. 5. 2015

Podpis: